

29

BUTLLETI

DE

NOSTRA PARLA

Any I. - N.º 4.

PASSATGE DE SITGES, 1

Mahó Novembre 1923.

EL DESVETLLAMENT DE MENORCA

Menorca inicia un tímid desvetllament regional. Fa ja temps que el demanàvem, però allavors no teniem gairebé cap esperança. Ara en tenim, i per això ens és grat de recordar aquests mots que, aviat farà set anys, pel febrer de 1917, escrivíem a «El Bien Público» de Mahó:

De l'època romàntica, que donà lloc a la fecunda renaixença de l'esperit regional en tota Ibèria, fins avui, que aquest esperit es va consolidant i adquirint amb el seu desplegament progressiu l'aspecte d'un importantíssim problema polític de l'Estat espanyol, totes les contradiccions de les nacionalitats renascudes han anat assenyalant, cada vegada més intensament (i per boca de llurs literats i poetes, sobretot fins als començos de l'actual segle) les qualitats de llur personalitat pròpia. Aquest ressorgiment produí a Menorca els sainets i les humils poesies dels Fàbregues, els desorientats estudis filològics del doctor Ferrer, ultra altres produccions, i, més recentment, algunes peces teatrals representades al Teatre Principal de Mahó, els profunds i extensos estudis folklòrics del patriarcal Francesc d'Albranca, i les novelletes i poesies de l'Angel Ruiz i Pablo, el qual, cal confessar-ho, domina més l'estil de la prosa en castellà que en català.

Però, ja en decadència la febre romàntica que donà calor i expressió característica al Vuitcents, assossegats els esperits rera la primera lluita pels ideals imprecisos, quan aquell moviment, abans sense nord, pren una ruta pràctica, i de la confusió inicial han surgit quatre o cinc agrupaments ben concrets i definits, Menorca ha romàs gairebé sense expressió; només Ruiz i Manent, no fa gaire, en una festa de germanor de la Joventut Valencianista de Barcelona, feia sentir la seva veu juvenívola—la seva veu isolada—amb accents d'una fonètica purament menorquina.

Es a dir. El període romàntic, de fermentació espiritual tumultuosa, tingué a Menorca representants, per bé que humils i obscurs; però el període d'afirmació, d'unificació espiritual, de serenitat i força, no els té, no han sorgit encara, així com han de sorgir, ço és, com a producte espontani d'aquesta col·lectivitat insular, conscient de la seva valor i de la seva representació dintre l'aplec de les nostres regions.

Pels començos d'aquest any, celebràvem a la Ciutat dels Comtes un bell acte de germanor espiritual entre València, Catalunya, Rosselló i les Illes. Allà, sota la presidència de dos literats insignes, Angel Guimerà i Dolors Moncerdà, hi havia representacions de Perpinyà, de Lleyda, de Girona, de Barcelona, de València, de Mallorca, etc. I jo enyorava la representació de Menorca; enyorava una veu enèrgica, forta, una veu bategant de patriotisme ben arrelat, la qual adreçant-se als representants de les regions germanes, ens donés fè de l'existència d'una Menorca amb ànima pròpia, i ens contés les esperances, els nequits, els sentiments d'aqueixa illa, d'aquest troç d'humanitat, mereixedor d'èsser considerat quelcom més que com una pelada roca estratègica, preocupació dels propietaris i cobejança dels externs.

S'apagarà algun dia, ben aviat, el provincianisme inconscient que senyoreja dins tots els ordes de la vida menorquina? Es resoldran els pocs companys que conren i fomenten en aqueixa illa les valors autòctones, a deixar llur localisme, més o menys estret, més o menys lliberal, per les noves formes, diem-ne noucentistes, per aquest cànon nostre de serenitat agosarada i de disciplina, que s'inspira en la unitat de pensament, de sentir, de raça i d'idio-

me? De la generació actual de joves estudiants ¿no n'hi haurà cap que s'adoni que cal prendre una actitud ferma—no un gest momentani i inútil—en els moments trascendentals d'avui?

Tant de bò sigui així. Per que, altrament, els intel·lectuals futurs de Menorca seràn, fatalment, ignotes mediocritats provincianes. I si algun, emigrant—con ho feren Orfila i Guàrdia—arriba a obtenir renom universal, serà a costa de la seva qualitat de menorquí; de faisó que romandrà el savi o l'erudit; però s'esvaïrà el menorquí. I çò que convé a la Patria és que a una mentalitat, per a lluir, no li calgui incorporar-se a cultures agenes, sinó que méstost la seva florida sobre el terror nadiu sigui causa de més alta resplendor i més pura

JOAN ESTELRICH.

POESIA LIRICA

Havem estat massa estona a fer surar, en aquesta nostra Menorca, es nom d'aquell homo de parlar d'or, de parlar espontani i senzill que es digué Juan Maragall. Ho hem de fer avui amb profunda veneració, perquè així s'ambient des nostro poble, sempre buid d'espiritualitat, sigui enriquit i purificat per un glossar fecund en lluminosa sentimentalitat.

En Joan Maragall és es poeta de ses divagacions espirituals, de ses genials lluminositats, de ses vives inquietuts. Ell sent sa terra i la canta i la divinitza.

Cap poeta no hi ha que mos faci sentir sensacions tan pures, ni emocions més humanes. Dins ell duu s'harmonia i en totes ses coses de sa Naturalesa la hi posa. I brolla de sa lira s'harmonia de ses passions i s'harmonia de ses inquietuts i per açò tot és bell, tot és humà.

Voldriem que aquesta mostra tan bella, dolcíssima, de sa musa de Maragall, despertés en els aficionats a la poesia un desig de conèixer tota s'obra del gran poeta català.

M. P.

LA VACA CEGA

Topant de cap en una i altra soca,
avançant d'esma pel camí de l'aigua,
se'n ve la vaca tota sola. Es cega.
D'un cop de roc llançat amb massa traça,
el bailet va desfer-li un ull, i en l'altre
se li ha posat un tel: la vaca és cega.
Ve a abeurar-se a la font com ans solia,
mes no amb el ferm posat d'altres vegades,
ni amb ses companyes, no: ve tota sola
Ses germanes, pels cingles, per les comes,
pel silenci dels prats i en la ribera,
fan sonar l'esquellot, mentres pasturen
l'herba fresca a l'atzar... Ella cauria.
Topa de morro en l'esmolada pica
i recula afrontada; però torna,
i abaixa 'l cap a l'aigua, i beu calmosa.
Beu poc, sens gaire set. Després aixeca
al cel, enorme, l'embanyada testa
amb un gran geste tràgic; parpalleja
sobre les mortes nines i s'en torna
orfe de llum sota del sol que crema,
vacil·lant pels camins inoblidables,
brandant languidament la llarga cua.

JOAN MARAGALL,

¿QUE LI CONVE A MENORCA?

Diuen els diaris que es Directori Militar que governa l'Espanya pensa retirar sa descreditada organització provinciana i donar a ses antigues regions una nova vida, fonamentada en vertaderes raons històriques i geogràfiques i en ses necessitats de sa vida moderna.

De çò noltros mos ne podem alegrar, perque no hi anam a perdre rès. Més malament no hi estarèm. Lo mes dolent que se podria esdevenir seria que romanguéssim tal com ara.

A Mallorca no baden, i ja s'han fet juntes i parlaments per defensar ses seves conveniències; i han fet prou bé els mallorquins, perque tothom té obligació de mirar per els propis interessos.

Aquí s'Ateneu Científic mos ha fèt desxondir, cridant a una reunió que serà començament de sa feina que s'hagi de fer.

Sa principal dificultat está en que no coneixem es pensament des Govern; i sense tenir noticia clara de lo que volen implantar els qui comanden, no podem sebre lo que hem de demanar noltros, amb confiança de que nos ho donin.

Mentrestant, mos hem de conformar amb rallar-ne, cercant un acord entre noltros. Ara es hora de conversar bonament i que digui cadascú lo que trobi mellor. Després, quan noltros sapiguem bé i clar lo que volem, serà hora de empenye per aconseguir-ho.

Per sa nostra banda, hem de fer avinent que Menorca no forma part de cap altra territori, ni regió, ni comarca. Es una illa, i amb açò ja hem declarat que no mos podem regir igual que allà on viuen d'una altra manera molt diferenta. Serà necessari, per fer ser coses ben fétes, que se disposin unes ordenacions especials, acomodades a ses nostres situació i circumstancies.

També hem de dir que se nostra illa, separat d'esser petita, es pobre; i ses nostres vesines de més aprop, Catalunya i Mallorca, son grans i son molt riques. Noltros no hi fariem cap paper devora elles, ni mos tindrien mai en consideració.

Que els nostros asuntos, per anar a parar a Madrid, hagin de fer aturada -aturada i beguda— a Palma o a Barcelona, es un perjudici sempre, en temps i en doblés, i no té cap aventatge. Tot un sigle d'esperiencia mos ha fet avorrir es «provincianisme».

Mallorca, considerada amb un peu d'igualtat, es sa nostra germana gran; pero si mos volgués comandar, prést la mirariem com una madastra; i lo mateix diriem de Barcelona, si hi hagués cas, o de qualsevol altra capital que mos volgués tenir baix d'una dependència, més que inútil, perjudicial.

En temps des nostros rebesavis, Menorca era comandada pes Govern de sa Nació, i rès més. Aquí teniem es nostro Govern insular, anomenat Universitat General; i un Governador que es Govern mos enviava; i els nostros diputats anaven a Madrid, a Paris o a Londres, sense intermediaris.

Allò que teniem, ho podem tornar a tenir, en benefici nostro i sense agravi de ningú.

Noltros no podem esser sospitosos de remoure rencors i rivalitats, i manco en contra de Mallorca i de Catalunya, germanes nostres per sa sang i es llenguatge, i que mereixen tota sa nostra estimació.

Estimació, col·laboració, solidaritat, tot lo que vulguin i fins allà on vulguin. Per noltros no se perdrá, i serem sempre els primers en treballar per estrenye ses relacions amistoses, posant-hi tot es nostro cor i tota sa nostra voluntat.

Justament perque si mos comandassim no estariem gaire a tenir-hi agravis, es per lo que voldriem conservar a es costat de Catalunya i de Mallorca sa independència de sa personalitat menorquina, dintre de s'unitat espanyola.

Açò pensam que li convé a Menorca y consideram de justicia que se demani.

UNA ALEGRIA BUIDA

Havia de venir a Mahó el Rei d'Espanya, amb la Reina, es Cap des Govern i moltes altres persones de respecte.

Una comisió de sa nostra societat, per no fer diferent dels altres, hauria anat a esperarlos, amb els compliments que toquen. Teniem repassada i espaumada sa roba més bona i havíem comprat uns guants.

...I no va esser ver que vagin venir.

Alabat sia Déu. Tornèm a estojar sa roba dins es cantarano; i ja anarem a esperar els Reis, uns altres Reis, en sa seva diada, després de Nadal y de Cap d'Any.

Aquets serà bèn cèrt que vindrán, i omplirán ses sabatetes que els arlots, abans d'anarsen a dormir, haurán deixat devora ses finestres.

NO CONVÉ RALLAR DEMÉS

També noltros—¿qui ho havia de dir?—hem vist ses nostres petites planes tacades per es llapiç vermell de sa censura militar.

No mos ho hauríem pensat mai, perque vivim molt enfora de ses disputes polítiques, i no somíavem que poguéssim fer nosa ni companyia als qui ara manetjen sa governació de l'Espanya; pero sa bona intenció no basta, perque n'hi ha qui en es lléu hi troben òssos, i es qui té sa paella pes mànec fa anar s'oli allá on vol.

NOVES VISITES

Hen tingut es gust de veure arribar a sa nostra redacció els confreres: *Flamell*, portaveu dels devots de la Mare de Deu de Monserrat, de Barcelona; *Bolleti del Diccionari de la Llengua Catalana*, que publica Mossen Antoni M.ª Alcover a Palma de Mallorca; *Associació per la Cultura de Mallorca*, quadern mensual, de Palma; *Revista de l'Orfeó Reusenc*, de Reus; *La Amistad* de Novelda; *Justicia Social*, de Barcelona.

Ben vinguts, i una estreta de mà.

NOLTROS A LO NOSTRO

Ses novitats que han fet molta renou ja les saben els nostros llegidors, per haverles vistes als diaris o sentides a dir pels cap-de-cantons. Noltros no hem de parlar més que de lo nostro.

Recollir un béll mot, una recordança des temps vell, una dita de la pagesia o de sa gènt de la mar: açò es sa nostra feina.

Els imperis que s'esfondren, ses corones que rodolen, ses nacions que cauen o que s'aixequen... Açò no es per noltros.

GERMANDAT MENORQUINA

Si tots anassim junts, en bona armonia, i sapiguéssim ajudarnos com a bons germans, de moltes malaventures mos podríem defensar, i no seria tant feixuc es viatge que entre tots hem de dur.

Baralles i ruïnes per coses que no mos van ni mos vénen, i discordies que de s'altra banda de la mar mos duen fètes, enmatzinen moltes de vegadas sa vida de ses ciutats i viles de Menorca, sense cap profit per noltros.

Ja es hora de que compreguem que cada terra fa sa guerra i que noltros mos hauríem d'empatxar de ca-nostre, que prou feina hi ha, si volem que tot vagi així com Deu mana.